

Atodiad Un – Matrics Adolygu

	Meini Prawf	Gradd: Da (D) Angen Cryfhau (C) Annigonol (A)	Sylwadau <ul style="list-style-type: none"> • Beth sydd ar goll? • A oes unrhyw wendidau? • Beth sy'n ddefnyddiol? • Beth sydd wedi ei gwblhau'n dda?
1	Adran 1: Gwybodaeth am y prosiect, polisi, cynllun neu gynnig		
1.1	<p>Ceir disgrifiad clir o'r prosiect neu'r cynllun sy'n cael ei asesu yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nodau ac amcanion • Perthynas sefydliadol (e.e. pwy sydd yn "berchen" ar y prosiect? A oes unrhyw bartneriaethau allweddol?) • O ble daw'r cyllid ar gyfer y prosiect a'r HIA • Cyd-destun 'safle' y prosiect neu'r cynllun (e.e. daearyddol, poblogaeth, y lleoliad ffisegol) • Graddfeydd amser (gweler Nodyn Esboniadol) • Cysylltiadau neu bellter i brosiectau cyfagos os yw'n berthnasol (am y gall fod effeithiau cronol) (gweler Nodyn Esboniadol) • Y cyd-destun polisi cenedlaethol a/neu leol 		

2	Adran 2: Methodoleg: A yw'n HIA? A yw wedi dilyn methodoleg HIA cydnabyddedig?		
2.1	<p>Ceir esboniad clir o'r fethodoleg HIA a ddefnyddir yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sgrinio • Cwmpasu – unrhyw derfynau daearyddol, poblogaeth neu arall, a sut a pham y cafodd y rhain eu cytuno. • Aseiad/arfarniad • Argymhellion ac adrodd <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
2.2	<p>Mae'r HIA wedi ei gynllunio a'i amseru i lywio'r prosesau gwneud penderfyniadau/rheoli prosiect perthnasol</p>		
2.3	<p>Mae'r nodau a'r amcanion ar gyfer yr HIA yn glir ac yn berthnasol.</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
2.4	<p>Mae'r HIA wedi cael ei ffurfio o amgylch diffiniad o iechyd a llesiant sydd yn holistaidd (corfforol a meddyliol) ac yn cynnwys penderfynyddion cymdeithasol (ehangach) iechyd</p>		
2.5	<p>Mae'r offer asesu/fframweithiau/rhestrau gwirio a ddefnyddir wedi eu cynnwys yn yr adroddiad ac maent yn cynnwys iechyd a llesiant corfforol, meddyliol a chymdeithasol ynghyd â phenderfynyddion ehangach iechyd.</p>		

2.6	Mae'r broses sgrinio a chwmpasu yn nodi'r bobl a'r grwpiau agored i niwed y gallai'r cynnig effeithio arnynt a sut y byddant yn cael eu hymgysylltu yn y broses HIA		
2.7	Mae'r adroddiad yn nodi'r holl grwpiau rhanddeiliaid sydd yn berthnasol i wneud asesiad o'r effaith ar iechyd ar gyfer y prosiect hwn a sut yr oeddent i gael eu hymgysylltu yn yr HIA Gweler Nodyn Esboniadol		
2.8	Ceir esboniad clir o'r rolau a'r cyfrifoldebau yn yr HIA a'r sefydliadau y maent yn eu cynrychioli. Gweler Nodyn Esboniadol		

3	Adran 3: Tystiolaeth: A yw'r dystiolaeth a ddefnyddir i nodi ac asesu effeithiau yn gadarn?		
3.1	<p>Mae adroddiad yr HIA yn cynnwys y mathau allweddol o dystiolaeth sy'n ofynnol.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Proffil iechyd cymunedol/poblogaeth a data economaidd-gymdeithasol 2. Adolygiad llenyddiaeth/tystiolaeth 3. Safbwynt a phrofiad rhanddeiliaid 4. Data technegol (os yw'n berthnasol) h.y. ystadegau ansawdd aer neu ragolygon canlyniadau iechyd 		
3.2	<p>Proffil iechyd cymunedol /poblogaeth (ansoddol a meintiol).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dylai hyn roi digon o wybodaeth am iechyd a llesiant corfforol a meddyliol a phenderfynyddion cymdeithasol iechyd ar gyfer poblogaethau wedi eu heffeithio ac unrhyw grwpiau agored i niwed a nodwyd er mwyn asesu effeithiau posibl. • Dylai'r proffil gynnwys dangosyddion iechyd a llesiant corfforol a meddyliol sy'n berthnasol i'r prosiect sy'n cael ei asesu. • Dylai fod naratif sy'n dehongli'r data a gasglwyd yng nghyd-destun yr HIA. Nid yw rhestr o dablau a data yn ddigonol. <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		

<p>3.3</p>	<p>Adolygiad llenyddiaeth/tystiolaeth.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r strategaeth chwilio yn glir • Mae'r fethodoleg a'r ffynonellau a ddefnyddir yn berthnasol i'r prosiect a graddfa'r HIA. • Mae ansawdd a dyfnder y dystiolaeth yn ddigonol i lywio asesiad effeithiau tebygol • Ceir rhywfaint o asesu beirniadol o'r llenyddiaeth a ddefnyddir <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
<p>3.4</p>	<p>Gwybodaeth a phrofiad rhanddeiliaid (ansoddol).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Roedd y dulliau ymgysylltu yn briodol a chafodd eu heffeithiolrwydd ei werthuso. • Caiff ystod y rhanddeiliaid a faint o bobl o grwpiau gwahanol wnaeth ymgysylltu ei gofnodi. <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
<p>3.5</p>	<p>Data technegol</p> <p>Mae'r HIA yn defnyddio ffynonellau data cadarn ar ansawdd aer, sŵn, trafnidiaeth neu o ddisgyblaethau amgylcheddol, economaidd neu dechnegol allweddol eraill lle y bo'n berthnasol i'r cynnig a'r effeithiau posibl.</p>		
<p>3.6</p>	<p>Caiff unrhyw gyfyngiadau o'r dystiolaeth a gasglwyd eu hamlygu a cheir rhesymeg.</p>		

4	Adran 4: Arfarniad, Aseiad a nodi effeithiau		
4.1	<p>Caiff unrhyw effeithiau cadarnhaol neu gyfleoedd i gynyddu iechyd a llesiant eu nodi a chyflwynir y ffordd y cawsant eu nodi yn glir.</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
4.2	<p>Caiff unrhyw effeithiau negyddol, bylchau neu ganlyniadau nas bwriadwyd eu nodi a chyflwynir y ffordd y cawsant eu cyflwyno yn glir.</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
4.3	<p>Ceir ymagwedd gytbwys i'r ddealltwriaeth a nodi effeithiau h.y. dim tanadrodd effeithiau negyddol na gorddatgan effeithiau cadarnhaol</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
4.4	<p>Caiff effeithiau cronol posibl polisïau neu brosiectau cysylltiedig yn yr ardal eu hystyried.</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		

<p>4.5</p>	<p>Caiff pob ffynhonnell tystiolaeth ei thrionglu a'i defnyddio i lywio'r asesiad a nodi effeithiau.</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
<p>4.6</p>	<p>Mae'n glir sut y caiff pob effaith a nodir ei gofnodi gan y dystiolaeth a gasglwyd. Caiff cryfder a ffynonellau'r dystiolaeth ar gyfer bob effaith eu cyfathrebu'n glir.</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
<p>4.7</p>	<p>Mae'n amlwg ar bwy y bydd yn effeithio a chaiff unrhyw anghydraddoldebau posibl o ran dosbarthiad effeithiau eu nodi.</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
<p>4.8</p>	<p>Mae graddau'r tebygolrwydd a difrifoldeb effeithiau penodol yn cael eu neilltoli</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
<p>4.9</p>	<p>A yw cwmpas yr HIA wedi cael ei gyflawni?</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
<p>4.10</p>	<p>Darperir crynodeb o'r arfarniad/asesiad.</p>		

5 Adran 5: Argymhellion, Casgliadau a Monitro			
5.1	Ceir cyswllt clir rhwng y dystiolaeth a gasglwyd, yr asesiad a'r argymhellion.		
5.2	Dylid bod esboniad o'r ffordd y caiff y canfyddiadau eu defnyddio i lywio'r prosesau gwneud penderfyniadau yn y prosiect/rhaglen.		
5.3	<p>Dylai'r argymhellion:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fod yn benodol, mesuradwy, realistig ac yn gaeth i amser • Fod yn amlwg yn gysylltiedig â'r effeithiau a nodwyd • Atal neu leddfu effeithiau negyddol posibl neu ganlyniadau nas bwriadwyd. • Cynyddu buddion a chyfleoedd o effeithiau cadarnhaol. • Bod yn glir ynghylch pwy y disgwylir iddynt weithredu 		
5.4	Os yw argymhellion yn cael eu blaenoriaethu dylid nodi'r rhesymeg dros hyn yn glir		

5.5	Arfer gorau: mae proses wedi ei sefydlu ar gyfer monitro gweithredu argymhellion ac mae dangosyddion wedi cael eu nodi i fonitro effeithiau allweddol iechyd a llesiant		
5.6	Mae cynlluniau ar gyfer lledaenu'r adroddiad a chyfathrebu'r canfyddiadau wedi cael eu nodi.		
5.7	Mae'r gynulleidfa a fwriadwyd ar gyfer yr adroddiad yn glir ac mae'r iaith, y wybodaeth a chywair yr adroddiad yn addas ar gyfer y gynulleidfa hon.		
5.8	Mae strwythur yr adroddiad yn glir ac mae adrannau perthnasol a rhesymegol. Gweler Nodyn Esboniadol		
5.9	Mae'r holl atodiadau neu'r dogfennau ychwanegol sydd yn cynnwys data, tystiolaeth, cofnodion a manylion methodoleg wedi eu cyfeirio/trawsgyfeirio ac yn hawdd eu canfod a chael mynediad iddynt.		
5.10	Mae'r holl ffynonellau wedi eu cyfeirio'n glir ac yn gywir.		
5.11	Mae unrhyw dermau technegol a ddefnyddir yn yr HIA wedi eu hesbonio yn y ddogfen neu eirfa.		

5.12	<p>Arfer gorau: Ceir crynodeb gweithredol neu grynodeb nad yw'n dechnegol yn crynhoi'r negeseuon allweddol, yr argymhellion a'r dystiolaeth ategol</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
5.13	<p>Meini prawf ychwanegol ar gyfer prosiectau o fath cyfalaf/adeiladu/datblygu:</p> <p>A oes cynllun arfaethedig ar gyfer monitro gweithredu'r argymhellion a llinell atebolrwydd glir ar gyfer adrodd ynghylch canlyniadau parhaus?</p> <p>Gallai hyn gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nodi dangosyddion ar gyfer mesur effaith barhaus ar iechyd a llesiant. h.y allyriadau a lefelau sŵn • Cynllun Rheoli Iechyd 		
6	Adran 6: Egwyddorion a Llywodraethu: A yw wedi cael ei gynnal mewn ffordd sy'n bodloni egwyddorion a gwerthoedd HIA?		
6.1	<p>Tegwch – Mae ffocws ar gyfrannu at gyflawni tegwch a lleihau anghydraddoldebau yn cael ei ystyried trwy gydol yr HIA</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		

<p>6.2</p>	<p>Tryloyw ac agored – Mae llywodraethu'r HIA yn glir ac yn briodol er mwyn sicrhau bod yr HIA wedi cael ei gynnal mewn ffordd effeithiol a chytbwys.</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
<p>6.3</p>	<p>Democrataidd – Mae hwn yn pwysleisio hawliau pobl i gymryd rhan mewn penderfyniadau mawr sy'n effeithio ar eu bywydau.</p> <p>Mae'r rhanddeiliaid sydd wedi eu hymgysylltu yn adlewyrchu amrywiaeth pawb sy'n debygol o fod wedi eu heffeithio gan y cynnig, yn gysylltiedig â datblygu'r cynnig neu'n gysylltiedig â gweithredu'r cynnig.</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		
<p>6.4</p>	<p>Cynaliadwy – Nod yr HIA oedd cynyddu'r buddion/effeithiau o ran iechyd a llesiant a lleihau canlyniadau nas bwriadwyd trwy ystyried effeithiau tymor byr a hirdymor</p> <p>Gweler Nodyn Esboniadol</p>		

6.5	Cyfranogol – Defnyddiodd yr HIA ddulliau priodol, effeithiol a hygyrch o ymgysylltu ar gyfer y rhanddeiliaid oedd yn berthnasol ar gyfer yr asesiad hwn. Gweler Nodyn Esboniadol		
------------	--	--	--

